

ก้าวไปด้วยกัน

จุลสารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑสถาน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2553 ISSN 1906 - 5515

แผนที่เดินดิน

แผนที่แห่งความทรงจำ

แผนที่เดินดินบ้านไทรหิน จ.ลำปาง
วาดโดย ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ความรู้พิพิธภัณฑสถาน ที่ จ.ลำปาง

สวัสดีค่ะท่านผู้อ่านทุกท่าน ช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา หลายท่านคงต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่ร้อนระอุ แต่ถึงระอบๆ ตัว จะร้อนแสนร้อนเพียงใด แต่ใจก็ย่ำร้อนตามไปด้วยนะคะ หรือจะหาหนังสือมาอ่านเพื่อหลบลมร้อนก็น่าจะดีเหมือนกันค่ะ

ก้าวไปด้วยกันฉบับนี้ยังคงเต็มเปี่ยมไปด้วยเนื้อหาสาระเช่นเดิม ทั้งข่าวคราวความก้าวหน้าในแวดวงพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งแนะนำพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจทั้งในและต่างประเทศ ฉบับนี้มีพิพิธภัณฑ์ในต่างแดนให้ท่านได้รู้จักถึง 4 แห่ง 3 ประเทศ คือ พิพิธภัณฑ์ชนพื้นเมืองดั้งเดิมแห่งหมู่เกาะฟอร์โมซา ณ ซุงเยว่ ประเทศสาธารณรัฐจีนหรือที่รู้จักกันในชื่อ “ไต้หวัน” เมืองมรดกโลกมะละกา ประเทศมาเลเซีย พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเกาหลี ซึ่งทั้งสามแห่งแสดงให้เห็นถึงความพยายาม ในการนำเสนอความหลากหลายของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่ต่างๆ

ส่วนพิพิธภัณฑ์ของไทยก็ไม่น้อยหน้า ฉบับนี้นำเสนอพิพิธภัณฑ์ที่เป็นความรื่นรมย์ เช่น พิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับ “ว่าว” ที่โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 และพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอเรื่องชวนหัว “ปลากริมไข่เต่า” และ “ปลาร้า” แถมด้วยการแนะนำอาหารอร่อยที่หากินได้ซ้าๆ พิพิธภัณฑ์

นอกจากนี้ขอแนะนำคอลัมน์ใหม่ ผู้เขียนคนใหม่ที่จะมาหยิบยกและถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับงานเทศกาลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ครั้งที่ 2 ในคอลัมน์ “เทศกาลมาแล้ว” เพื่อเป็นการแนะนำและชักชวนให้ทุกท่าน มาเยี่ยมชมงานที่จะจัดขึ้นในปลายเดือนพฤศจิกายนนี้ และสาระเรื่องราวอีกเพียบที่พร้อมนำเสนอให้ทุกท่านได้อ่านในก้าวไปด้วยกันฉบับนี้ค่ะ

ภูเก็ตใช้อาคารเก่าอายุกว่า 100 ปี “พิพิธภัณฑบาบ๋า”

นายแพทย์โกศล แดงอุทัย นายกสมาคมเพอรานากันภูเก็ต กล่าวถึงการบูรณะอาคารธนาคารชาร์เตอร์ และอาคารสถานีตำรวจท่าตลาดใหญ่ บริเวณถนนภูเก็ต ซึ่งเป็นอาคารสองชั้น ทรงชิโนโปรตุกีสที่มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ซึ่งเทศบาลนครภูเก็ตได้รับมอบอาคารดังกล่าวจากสำนักงานทรัพย์สินที่ภูเก็ต เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2550 เพื่อปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถานย่านเมืองเก่าภูเก็ต ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ทางเทศบาลยังไม่สามารถดำเนินการได้ สมาคมเพอรานากันภูเก็ตจึงร่วมกับชมรมวิชาชีพลูกศิษย์โรงเรียนแห่งภูเก็ต เสนอตัวเข้ามาเพื่อร่วมปรับปรุงอาคารแห่งนี้ให้เป็นพิพิธภัณฑ

ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการระดมทุน เพื่อหารายได้ในการสนับสนุนปรับปรุง ผู้ที่สนใจสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมเพอรานากันฯ หมายเลขโทรศัพท์ 076-224316

“พิพิธภัณฑบาบ๋าเมืองภูเก็ต เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” จะเป็นสถานที่รวบรวมสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเมืองภูเก็ตในสมัยอดีต โบราณวัตถุ เครื่องใช้เก่าแก่ที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน หนังสือเรียบเรียงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของชาวภูเก็ตและชาวจีน ที่เดินทางติดต่อกันเพื่อค้าขายแร่ดีบุก อาหาร และสินค้าต่างๆ จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านอื่นๆ ตามมา เช่น การศึกษา การเมืองการปกครอง ซึ่งกลายมาเป็นวัฒนธรรมบาบ๋า-เพอรานากัน อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองภูเก็ต (ผู้จัดการ 25 ก.พ. 2553)

นิทรรศน์รัตนโกสินทร์

แหล่งเรียนรู้ใหม่ของ กรุงเทพฯ

เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2553 ที่ผ่านมา นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ร่วมกับนายอุบลัมภ์ นิสิตสุขเจริญ ผู้อำนวยการอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ และกรรมการผู้จัดการ บริษัท ไรท์แมน จำกัด เปิดตัวอาคารแห่งการเรียนรู้รูปแบบใหม่ บนถนนราชดำเนิน ที่มีชื่อว่า “อาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์” คุณค่าแห่งยุคสมัย สัมผัสได้ในหนึ่งวัน แหล่งความรู้รวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมของยุครัตนโกสินทร์ ที่สมบูรณ์แบบที่สุดในประเทศไทย และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร พร้อมเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม 2553 เป็นต้นไป สนใจสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ 0-2621-0044 หรือ [www. http://www.nitasrattanakosin.com](http://www.nitasrattanakosin.com) (ข่าวจาก Thai PR)

พิพิธภัณฑ์ ยุคใหม่ สัมผัสได้ทุกอย่าง

โลกของการจัดแสดง และนิทรรศการกำลังเปลี่ยนไปเมื่อนำเทคโนโลยี Haptic เข้ามาใช้ร่วมด้วย เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับอุปกรณ์สัมผัสเสมือนจริงที่ทำการวิจัยที่ University of Tsukuba ประเทศญี่ปุ่นจะทำให้เราสามารถสัมผัสสิ่งที่ห้ามแตะต้องได้ การทำงานของเครื่องมือ ใช้แสงเลเซอร์ฉายลงไปที่วัตถุเพื่อหาระยะ แล้วข้อมูลจะถูกส่งไปคำนวณด้วยอัลกอริทึมในคอมพิวเตอร์เพื่อควบคุมแรงบิดในมอเตอร์ และทำให้พื้นผิว

สัมผัสที่ห้าขึ้นสัน เคลื่อนเดินหน้าและ
ถอยหลังแบบเหมือนได้สัมผัสของจริง
การจำลองรูปแบบการเคลื่อนไหวด้วย
มอเตอร์อาศัยเลเซอร์เป็นตัววัดระยะ
และส่งผ่านน้ำหนักหนักเบา แรงต้าน แรง
กดมาที่มือ และทำให้เรารู้ถึงลักษณะ
และรูปร่างของวัตถุ และสามารถบีบมัน

ได้ด้วย ทั้งที่ระยะห่างระหว่างผิวสัมผัสและวัตถุที่อยู่ในตู้กระจกจะอยู่ห่างถึง 1 เมตรก็ตาม
นักวิจัยได้ทำการทดลองถึงประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยให้ผู้ร่วมโครงการ 6 คน
ใช้เครื่องมือ และปิดไม่ให้มีใครได้เห็นวัตถุ จากนั้นให้พวกเขาอธิบายว่ากำลังสัมผัสอะไร
รูปร่างเป็นอย่างไร โดยใช้วัตถุ 4 รูปร่างที่แตกต่างได้แก่ ลูกบาศก์ ทรงกลม ทรงกระบอก
และลูกบาศก์ที่มีขอบวางหันหน้ามา แต่ละคนจะได้ทดสอบ 4 ครั้งต่อ 1 รูปร่าง ผลปรากฏ
ว่าบอกถูกถึงร้อยละ 96

อย่างไรก็ตาม เครื่องมือดังกล่าวยังไม่สามารถส่งความรู้สึกเกี่ยวกับความแข็ง
หรืออ่อนนุ่มของวัตถุ รวมทั้งน้ำหนักของวัตถุได้ แต่ที่นักวิจัยก็ยังหวังจะพัฒนาต่อไปเพื่อ
ลดข้อบกพร่องเช่น จะใช้แสงเลเซอร์ที่มีคลื่นที่มีความถี่สูงขึ้นและพัฒนาให้การเชื่อมต่อกับ
คอมพิวเตอร์เป็นแบบไร้สาย ที่นักวิจัยคาดว่าจะสามารถนำออกมาจำหน่ายได้ภายในอีก
3-4 ปีข้างหน้า โดยกลุ่มเป้าหมายที่ควรนำไปใช้คือพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ต่างๆ (กรุงเทพ
ธุรกิจ 14 ก.พ. 2553)

ปิดพิพิธภัณฑ์เด็ก 15 เดือน

นางทยา ทีปสุวรรณ รองผู้ว่าฯ กทม. เปิดเผยว่า ตั้งแต่วันที่ 10 ม.ค.นี้เป็นต้นไป
กรุงเทพมหานครจะปิดพิพิธภัณฑ์เด็ก (สวนจตุจักร) เป็นการชั่วคราวประมาณ 15 เดือน
เพื่อทำการปรับปรุงรูปแบบใหม่ทั้งหมดหลังจากที่ไม่ได้มีการปรับปรุงมาตลอดระยะเวลา
9 ปี ที่เปิดทำการภายใต้การบริหารจัดการของบริษัทลูกกลุ่มพีทีจี จำกัด ซึ่งการปรับ
รูปแบบใหม่ เบื้องต้นได้สรุปแล้วว่า จะทำพิพิธภัณฑ์เด็กให้เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศ

ที่มีการแบ่งสัดส่วนการเรียนรู้ตามพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย คือช่วง 0-3 ปี ช่วง 4-6 ปี และช่วง 7-9 ปี ซึ่งรูปแบบเครื่องเล่น โขนพัฒนาการแต่ละช่วงวัยนั้น ได้นำต้นแบบมาจากการทำพิพิธภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนั้นแล้วยังมีพื้นที่ของการแสดงบทบาทสมมติในอาชีพต่างๆ ให้เด็กสามารถเข้าไปเรียนรู้ตามความสนใจ

สำหรับรูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์เด็กรูปแบบใหม่นั้น กทม.จะจ้างบริษัทเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานพิพิธภัณฑ์และการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เด็กให้เข้ามาบริหารจัดการ ขณะนี้ทางสำนักวัฒนธรรม กีฬา และท่องเที่ยว อยู่ระหว่างการจัดทำเงื่อนไขการประกวดราคา นอกจากนั้น กทม.จะมีการจัดสรรงบประมาณเข้าไปสนับสนุนเอกชนที่เข้ามารับงาน เพื่อร่วมกันบริหารให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สำหรับพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งที่ 2 ที่บางมด ขณะนี้ได้จ้างให้ภาควิชาสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ในการวางแผนรูปแบบให้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์แฟมิลี่เซ็นเตอร์ ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลาศึกษาและเข้าไปปรับปรุงไม่นาน คาดว่าพิพิธภัณฑ์เด็กบางมดจะต้องเปิดให้บริการให้ได้ภายในสิ้นปี 2553 นี้ (ไทยรัฐ 8 ม.ค. 2553)

จังหวัดกระบี่ สร้างพิพิธภัณฑ์เรือหลวงลันตา

วันที่ 19 ธันวาคม 2552 ที่บริเวณองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จังหวัดกระบี่ร่วมกับอบจ.กระบี่ จัดพิธีต้อนรับเรือหลวงลันตา ซึ่งเป็นเรือประเภทยกพลขึ้นบกขนาดใหญ่ สร้างขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพเรืออนุญาตให้นำมาจัด

สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เรือหลวงลันตา ที่บริเวณ อบจ.กระบี่ เพื่อเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีพระชนมายุครบ 80 พรรษา และเป็นเกียรติประวัติแก่กองทัพเรือ และอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยการประกอบพิธีบูชาแม่ย่านางเรือ เพื่อเป็นสิริมงคลบนเรือหลวงลันตา จากนั้นทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จะทำการปรับปรุงตกแต่งภายใน จัดฐานการเรียนรู้ด้านต่างๆ ด้วยงบประมาณกว่า 50 ล้านบาท พร้อมทั้งการจัดสร้างอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ควบคู่ด้วย เพื่อให้ประชาชนจังหวัดกระบี่ และนักท่องเที่ยวได้เข้าชมเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวกระบี่ต่อไป

เรือหลวงลันตา เข้าประจำการกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2484 ในชื่อ USS STONE COUNTRY ต่อมาทางกองทัพเรือไทยได้รับการอนุเคราะห์จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2513 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานชื่อใหม่ว่า “**ลันตา**” ซึ่งเป็นชื่อของอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ระหว่างประจำการ เรือหลวงลันตาได้ปฏิบัติภารกิจที่สำคัญมากมายทั้งในสหรัฐอเมริกา เอเชียแปซิฟิก ผ่านสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม การลำเลียงอาวุธ ยุทโธปกรณ์ และการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในหลายภารกิจ แม้กระทั่งช่วงสึนามิ ใน พ.ศ. 2547 ก่อนปลดระวางประจำการ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2550 (การศึกษากระบี่นิวส์ 19 ธ.ค. 2552)

ภาพประกอบจาก กรุงเทพธุรกิจ, oknation.net www.bopunkan.com และ mylife.truelife.com

แผนที่เดินดิน... แผนที่ความทรงจำ

สวัสดีค่ะ... คุณลุง คุณป้า คุณน้า คุณอา รวมทั้งมิตรรักชาวก้าวไปด้วยกันทุกท่าน

ฉบับนี้รายงานตัวพร้อมกันทั้ง 2 คน พี่หมึกบ้านไหลหิน กับก้อนบ้านท่าพูด ฉบับนี้คิดอยู่นานว่าจะเล่าอะไรดี? (คิดยากจังค่ะ...) ทำยที่สุดเราก็คิดว่า เมื่อวันที่ 14 - 17 ธันวาคมที่ผ่านมา เรา 2 คนมีโอกาสไปร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “ความรู้ พิพิธภัณฑสถานสำหรับผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น” ที่จังหวัดลำปางมาค่ะ เนื้อหาการอบรม มีหลายเรื่องน่าสนใจ แต่เราขอนำเสนอเรื่อง “แผนที่เดินดิน เพื่อบันทึกมรดกชุมชน” บรรยายโดย ดร.ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล เพราะคิดว่าเป็นเรื่องใหม่ของใครหลายๆ คน (รวมทั้งเรา 2 คนด้วย...)

อ.ปริตตาเริ่มต้นด้วยการอธิบายว่า “แผนที่” เป็นความพยายามของมนุษย์ในการจำลองภูมิประเทศขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะบางอย่าง เช่น การเดินทาง สงคราม หรือการปกครอง ยิ่งเทคโนโลยีมีความแม่นยำมากเท่าไร แผนที่ก็จะมีความถูกต้องและเสมือนจริงมากขึ้นเท่านั้น ปัจจุบันเราสามารถหาแผนที่ (ทั่วโลก) ได้จากโลกออนไลน์ เพียงแค่คลิก เราก็สามารถเห็นลักษณะภูมิประเทศ เส้นทางรถยนต์ ตลอดจนสถานที่สำคัญหรือสิ่งอื่นๆ อีกมากมายตามที่เราต้องการ

แล้ว “แผนที่เดินดิน” คืออะไร? อ.ปริตตาสรุปว่า “แผนที่เดินดิน” เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการบันทึกวัฒนธรรม (cultural mapping) เป็นการใช้แผนที่เพื่อบันทึกสิ่งที่มีคุณค่าของชุมชนร่วมกัน แผนที่เดินดินไม่ได้เน้นความถูกต้องแม่นยำ แต่เน้นความทรงจำ ความคุ้นเคยร่วมกันของผู้คนที่สัมผัสพื้นที่ในช่วงเวลาหนึ่ง ดังนั้นการทำแผนที่เดินดินจึงไม่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับตายตัว ทุกคนสามารถนำเสนอเรื่องราวและหน้าตาของแผนที่ได้มากมายและหลากหลาย เช่น แผนที่แม่น้ำเวียร์ (Weir) ของเมืองซันเดอร์แลนด์ (Sunderland) ประเทศอังกฤษ ที่ถูกถ่ายทอดด้วยฝีมือการถักนิตของเด็กนักเรียนทั้ง 21 โรงเรียนที่แม่น้ำไหลผ่าน หรือแผนที่หมู่บ้านเอฟเวอตัน กิฟฟอร์ด (Aveton Gifford) ในแคว้นเดวอน (Devon) ประเทศอังกฤษ ที่นำเอาเรื่องเล่าเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยไปใส่ลงในแผนที่หมู่บ้านของตน

แผนที่แม่น้ำเวียร์มีมื่อเด็ก ๆ

แผนที่หมู่บ้านเอฟเวอตัน กิฟฟอร์ด

ถ้าอย่างนั้นเราสามารถทำแผนที่เดินดินของเราเองได้ใช่ไหม?? คำตอบคือ “ใช่” การทำแผนที่เดินดินจะต้องมีจุดหมายว่าเราจะนำเสนอ “เรื่องใด” บนแผนที่ จากนั้น “เก็บข้อมูล” เรื่องที่ต้องการนำเสนอ และต่อด้วยการ “ทำแผนที่เดินดิน” ในแบบฉบับของเราเอง แต่ที่สำคัญควรมีลักษณะภูมิศาสตร์หลักของพื้นที่นั้นๆ ปรากฏบนแผนที่เดินดินของเราด้วย

เมื่อรู้ทฤษฎีแล้ว ก็ถึงเวลาของการลงมือปฏิบัติ คราวนี้เราอาศัยพื้นที่บ้านไหล่หิน (ที่ที่คุ้นเคย) เป็นสนามทดลองการทำแผนที่เดินดินให้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม โดยแต่ละกลุ่มจะได้แผนที่คร่าวๆ ของเส้นทางที่ตนจะต้องเดินสำรวจ เช่น เส้นทางถนนหลัก-ย่อย ในชุมชน แม่น้ำ เป็นต้น จากนั้นแต่ละกลุ่มมีหน้าที่เต็มรายละเอียดของบ้านที่ตั้งอยู่ริม 2 ฝั่งถนนที่ตนเดินผ่าน พร้อมกับเก็บข้อมูลเรื่องราวของผู้คน หรือวัตถุสิ่งของที่น่าสนใจกลับมานำเสนอ จากนั้นเป็นการระดมสมองเพื่อรวบรวมข้อมูลที่กลุ่มของตนได้เก็บมา แล้วคิดวิธีการนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจออกมาเป็นแผนที่เดินดินของกลุ่ม และเลือกภาพถ่ายมาเขียนคำบรรยาย ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีการนำเสนอเรื่องราวบนแผนที่เดินดินแตกต่างกันออกไป เช่น บางกลุ่มนำเสนอลักษณะภูมิศาสตร์ของชุมชน ขณะที่บางกลุ่มเลือกนำเสนอรายละเอียดที่ตั้งศาสนสถานของวัดไหล่หิน หรือบางกลุ่มกลับนำเรื่องราวที่ได้พบเจอมาเสนอไว้บนแผนที่ (เรามีภาพตัวอย่างแผนที่เดินดินของกลุ่มต่างๆ... มาฝากด้วยนะคะ...)

ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

วาด... วาด แผนที่เดินดิน

รวบรวมข้อมูลที่เก็บมา

แผนที่เดินดินของกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม

หลังการอบรมเราพบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่ชอบการลงทำงานภาคสนาม และการทำแผนที่เดินดินค่ะ หลายคนบอกว่าสนุก เพราะแผนที่เดินดินเป็นวิธีการบันทึก อย่างหนึ่งที่ ง่าย... ง่าย เหมาะกับคนที่ไม่ชอบจดบันทึกเป็นตัวหนังสือเยาะๆ เพราะแผนที่เดินดินเป็นแผนที่ที่เกิดจากความทรงจำของเรามีต่อพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนะคะ (ขออย่า...) ดังนั้นแผนที่เดินดินจึงเป็นแผนที่ความทรงจำของเราเอง... เพราะฉะนั้นไม่ต้องกลัวที่จะ “ทำผิด” นะคะ เพราะความทรงจำเป็นเรื่องที่ไม่มีถูก ไม่มีผิดอยู่แล้ว (อย่าได้กลัวค่ะ... สู้ๆ) อยากให้ลองทำดูแล้วจะพบว่า ในช่วงเวลาหนึ่งเรามีความผูกพัน และความทรงจำเกี่ยวกับสถานที่หนึ่งๆ มากมายเลยทีเดียว...

คงต้องไปแล้วนะค่ะ หวังว่า คงจะถูกใจของฝากจากพวกเรา....

พี๋หมึก กับ กบอ้วน....ค่ะ

เยี่ยมพิพิธภัณฑ์ชนพื้นเมืองดั้งเดิมแห่งหมู่เกาะ ฟอร์โมซา ณ ชุงเยว่ ประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)

ผมเชื่อว่าเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว ที่ผู้อ่านซึ่งอยู่ในแวดวงพิพิธภัณฑ์หลายท่าน อาจจะเคยได้ยินว่ารัฐบาลไทย โดยกรมศิลปากร มีความคิดริเริ่มที่จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทางด้านชาติพันธุ์วิทยาขึ้น ทว่าในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าวก็ยังมีได้เป็นรูปเป็นร่าง กระนั้นก็ดี พิพิธภัณฑ์จำนวนไม่น้อยในประเทศไทยทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างก็มีการนำเสนอข้อมูลและนิทรรศการที่ว่าด้วยเนื้อหาทางด้านชาติพันธุ์วิทยา¹ เมื่อมองดูประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน ทั้งในภาคพื้นแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะ รวมทั้งในภูมิภาคใกล้เคียง หลายประเทศต่างก็มีพิพิธภัณฑ์สถานทางชาติพันธุ์ที่เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญสำหรับประชากรของประเทศนั้นๆ รวมทั้งชาวต่างชาติผู้มาเยือน ก้าวไปด้วยกันฉบับนี้ ผู้เขียนจะพาท่านไปรู้จักกับพิพิธภัณฑ์ทางด้านชาติพันธุ์วิทยาในต่างประเทศอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากประเทศไทยนัก ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ชนพื้นเมืองดั้งเดิมแห่งหมู่เกาะฟอร์โมซา ณ ชุงเยว่ (Shung-Ye Museum of Formosan Aborigines) ในประเทศสาธารณรัฐจีน หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ประเทศไต้หวัน” (Taiwan, Republic of China : Taiwan R.O.C.)

ไต้หวันกับความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์

หมู่เกาะฟอร์โมซา (Formosa Islands) ตั้งอยู่ในเขตช่องแคบไต้หวัน อันเป็นที่ตั้งของประเทศไต้หวันหรือสาธารณรัฐจีนนั้น เป็นถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมืองดั้งเดิมมากมายหลายกลุ่ม นักมานุษยวิทยาโบราณคดีหลายคน เชื่อในสมมติฐานที่ว่า ในอดีต

¹โปรดดูตัวอย่างรายชื่อพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยที่นำเสนอเนื้อหาและจัดแสดงเรื่องราวทางชาติพันธุ์วิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้องได้ จากเว็บไซต์ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรทาง <http://www2.sac.or.th/databases/museumdatabase>

เมื่อหลายพันปีมาแล้ว กลุ่มชนพื้นเมืองสมัยก่อนประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งจากหมู่เกาะไต้หวัน ได้อพยพเคลื่อนย้ายระลอกแล้วระลอกเล่า เข้ามายังพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเส้นทางการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคพื้นหมู่เกาะของเอเชียอาคเนย์ ซึ่งได้แก่กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรนีเซีย (Austronesia) ข้อมูลจากการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วิทยาโบราณคดีพบว่า ปัจจุบันบนพื้นที่หมู่เกาะต่างๆ ของไต้หวัน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม อาทิ เผ่าอามิส (Amis) เผ่าอาทายัล (Atayal) เผ่าบูนุน (Bunun) เผ่ายามิ (Yami) เผ่าไปวาน (Paiwan) เผ่าปูยูหม่า (Puyuma) เป็นต้น

ด้วยเหตุที่ไต้หวันประกอบด้วยชนพื้นเมืองหลากหลายกลุ่ม รัฐบาลของประเทศไต้หวันจึงให้ความสนใจและความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าทางด้านโบราณคดี และประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของชนพื้นเมือง ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะต่างๆ ของประเทศ ซึ่งดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยนักวิชาการประจำสถาบันวิจัยแห่งชาติไต้หวัน (Academia Sinica)² ตลอดจนการร่วมมือกับนักวิชาการจากต่างประเทศรวมทั้งประเทศไทย รูปธรรมที่ชัดเจนอย่างหนึ่งของรัฐบาลไต้หวันที่บ่งชี้ถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมก็คือ การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยาขึ้น ณ เขตซุงเยว่

พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยา มีความเป็นมาอย่างไร

พิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์วิทยาตั้งเดิมแห่งฟอร์โมซา ณ ซุงเยว่ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 282 แยก 2 ถนนชิวซาน เขตซีหลิน นครไทเป (282 Sec.2, Chih-shan Rd., Shih-lin, Taipei) ซึ่งเป็นย่านชานเมืองที่มีทัศนียภาพสวยงาม แวดล้อมด้วยทิวเขา ซึ่งทอดตัวไปตามแนวชายฝั่งทะเล ตรงข้ามกับพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประจำพระราชวัง (National Palace

² ภายในโครงสร้างของสถาบันวิจัยแห่งชาติ แบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 สาขาหลักคือ กลุ่มวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์

Museum) ย่านดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่สันตนาการสำหรับชาวไต้หวันและนักท่องเที่ยว ที่สามารถสัมผัสได้ทั้งธรรมชาติที่สวยงามและเฟลิดเฟลีนกับการหาอาหารสมองจากแหล่งเรียนรู้ซึ่งได้แก่พิพิธภัณฑสถานทั้ง 2 แห่ง พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้เปิดบริการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ อันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ของกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บนหมู่เกาะฟอร์โมซาหรือหมู่เกาะไต้หวัน

ในพิพิธภัณฑ์มีอะไรน่าสนใจบ้าง

วัตถุประสงคหลักของรัฐบาลไต้หวัน สำหรับการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ คือการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ข้อมูลความรู้ ตลอดจนเป็นการพยายามสร้างความเข้าใจแก่สาธารณชนเกี่ยวกับกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างหลากหลาย

เนื้อหาและข้อมูลในการจัดแสดงเป็นข้อมูลจากการศึกษาวิจัย โดยนักวิชาการในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ประจำสถาบันวิจัย Academia Sinica ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยแห่งชาติของประเทศ สำหรับวัตถุทั้งที่นำมาจัดแสดงและที่เก็บรวบรวมไว้ได้รับการสงวนรักษาอย่างดีตามมาตรฐานการสงวนรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑสถานทั่วโลก ทั้งนี้ ในระยะแรกเริ่มก่อตั้งพิพิธภัณฑสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่เป็นวัตถุสะสมของ Safe C.F. Lin ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มวางรากฐานกิจการพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้

5 ชั้น 5 เรื่อง

ภายในพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อันเป็นถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมืองแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจแนวคิดเรื่องระบบวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม จึงจัดแบ่งพื้นที่จัดแสดงวัตถุและเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมแห่งหมู่เกาะฟอร์โมซา ดังนี้

ชั้นใต้ดิน เป็นส่วนแสดงโบราณวัตถุและเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ชั้น 1 เป็นพื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม บริเวณที่ตั้งถิ่นฐาน และแบบแผนที่ทำนกอาศัย

ชั้น 2 จัดแสดงวัตถุและเนื้อหาว่าด้วยวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการทำมาหากิน การดำรงชีพของชนพื้นเมืองแต่ละกลุ่ม ที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศ

ชั้น 3 เป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับร่างกายและกระบวนการผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนเครื่องประดับจากวัสดุธรรมชาติชนิดต่างๆ ทั้งที่ทำได้จากบนบกและในน้ำ

ชั้นที่ 4 (ชั้นบนสุด) จัดแสดงเนื้อหาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรม สิ่งของเครื่องใช้ในพิธีกรรมของชนเผ่ากลุ่มต่างๆ

นอกเหนือจากพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการดังกล่าวแล้ว ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ ยังมีพื้นที่ให้บริการอื่นๆ เช่น ห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตลอดจนสื่อผสมอื่น รวมทั้ง มีห้องจัดแสดงนิทรรศการพิเศษเนื่องในวาระต่างๆ และมุมหนึ่งของชั้น 1 ใกล้กับประตูทางเข้าพิพิธภัณฑ์จัดเป็นร้านจำหน่ายหนังสือและสินค้าที่ระลึกด้วย

ในท้ายที่สุดนี้ กล่าวได้ว่าการนำเสนอข้อมูลความรู้แก่สาธารณชนผ่านพิพิธภัณฑ์ชนพื้นเมืองดั้งเดิมแห่งหมู่เกาะฟอร์โมซา ช่วยให้รัฐบาลประเทศไต้หวันประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจ สร้างสำนึก ความภาคภูมิใจและเคารพซึ่งกันและกันในหมู่ประชากรชาวไต้หวัน ทั้งผู้ที่เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มผู้มาตั้งรกรากใหม่จากดินแดนอื่น ที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานรวมกันอยู่บนพื้นที่เกาะไต้หวันและหมู่เกาะต่างๆ ของประเทศ ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติปราศจากอคติใดๆ

ภาพจาก http://www.museum.org.tw/SYMM_en/021.htm

พิพิธภัณฑ์ แสดงว่าไทย

ร.ร.ทวิวิภาค 2

หลายคนคงยังจำกันได้ว่าสมัยยังเป็นเด็ก เวลาปิดเทอมใหญ่กำลังใกล้จะมาถึง สิ่งหนึ่งที่รอคอยกันคือลมว่าว การได้ไปเที่ยวซื้อและดูว่าที่สนามหลวง เป็นความสุขอย่างหนึ่งของหลายครอบครัว แผงว่าวเรียงเป็นแถวยาวสีล้นสดใส ทั้งว่าววง

สะบัดหางเล่นลม รูปสัตว์ต่างๆ รูปตัวการ์ตูนที่นิยมกันในแต่ละยุคสมัย ล่องลอยอยู่บนท้องฟ้า นอกจากจะเป็นของเล่นที่ราคาไม่แพงแล้ว ว่าวยังเป็นกีฬาที่ใช้แข่งขันกันอีกด้วย ว่าวจุฬาและว่าวปักเป้าเป็นคู่กัดกันมานานสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีบางพระองค์ก็ทรงโปรดกีฬาชนิดนี้ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแข่งขันว่าวชิงถ้วยพระราชทานขึ้นที่สนามหลวง นอกจากนั้นยังจัดในวาระพิเศษเมื่อมีทูตจากต่างประเทศเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรี นอกจากการแข่งขันระหว่างว่าวจุฬาและว่าวปักเป้า ที่สนามหลวงยังมีกิจกรรมอีกหลายอย่าง พ.ศ. 2527 กรุงเทพมหานครได้จัดงานประเพณีว่าวไทยขึ้น ในงานนี้มีการประกวดว่าวภาพและนิทรรศการว่าว กิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแนวคิดในการทำพิพิธภัณฑ์ว่าวไทยขึ้นที่โรงเรียนทวิวิภาค 2

จากถนนพระราม 2 เลี้ยวซ้ายเข้าถนนบางขุนเทียน - ชายทะเล ประมาณ 9 กิโลเมตร โรงเรียนอยู่ทางขวา สังเกตได้จากธงชาติขนาดใหญ่โบกไสวอยู่กลางทุ่ง เป็นสถานที่เหมาะสมมากสำหรับการเล่นว่าว เพราะเป็นที่โล่งใกล้ทะเล มีลมพัดผ่านตลอดปี

การทำพิพิธภัณฑน์มีจุดเริ่มต้นมาจาก คุณมนูญ ไตรรัตน์ อดีตอุปนายกและเลขาฯ สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นหลานเจ้าของที่ดินซึ่งบริจาคที่ให้แกโรงเรียน ได้ร่วมกับทางโรงเรียนจัดกิจกรรม “โครงการว่าวไทยต้านภัยยาเสพติด” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 นับว่าเป็นกิจกรรมที่ได้ประโยชน์หลายประการทั้งการต่อต้านยาเสพติด ส่งเสริมการเล่นกีฬาไทย และยังเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาฝีมือทางศิลปะให้นักเรียน ในการประกวด ผู้แข่งขันจะต้องวาดภาพและเขียนคำขวัญต่อต้านยาเสพติด แล้วจึงนำภาพที่วาดบนกระดาษไปติดโครงว่าวที่จัดไว้ให้ ต่อจากนั้นจึงนำว่าวขึ้น ว่าวที่ใช้ในการประกวด ได้แก่ ว่าววง ว่าวอีลุ้ม และว่าวแซงแซว ต่อมาได้เพิ่มหัวข้อการประกวด คือ เรื่องสิ่งแวดล้อม และการเทิดพระเกียรติ ผลจากการประกวด ทำให้มีว่าวที่ได้รับรางวัลเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี ทางโรงเรียนจึงนำว่าวเหล่านี้และว่าวจากภาคต่างๆ ในประเทศไทย มาจัดแสดง พิพิธภัณฑน์ว่าวไทยจึงถือกำเนิดขึ้นใน พ.ศ. 2545

ห้องที่ใช้จัดแสดงในปัจจุบัน ทางโรงเรียนใช้เป็นห้องโสตฯ และห้องประชุม พื้นที่จัดแสดงจึงใช้ผนังรอบห้องประชุมและเพดาน ว่าวส่วนหนึ่งจัดแสดงในตู้กระจกด้านหลังและด้านข้าง ส่วนที่เหลือติดเรียงไปตามผนังและด้านหน้าเวที เนื้อหาส่วนหนึ่งจัดแสดงบนบอร์ดนิทรรศการซึ่งพับเก็บได้ เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายและการจัดนิทรรศการนอกสถานที่

เนื้อหาที่จัดแสดงได้แก่ประวัติความเป็นมาของ ว่าวไทย การเล่นว่าว อุปกรณ์ที่ใช้ทำว่าว ว่าวจาก ภาควิชาต่างๆ ว่าวนานาชาติ และว่าวฝีมือนักเรียน ส่วนว่าวที่จัดแสดงมีตั้งแต่ว่าวจุฬาตัวเล็กที่สุดใน ประเทศไทย ขนาดใส่กล่องไม้ขีดไฟได้ ว่าว ปักเป้าตัวเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของเหรียญสลึง ไป จนถึงว่าวสองห้องขนาดใหญ่คานกลางยาว 7- 8 เมตร

ซึ่งเป็นแชมป์จากจังหวัดบุรีรัมย์ ว่าวอีกหลายตัว ได้รับรางวัลจากการแข่งขันระดับชาติ บางตัว เขียนด้วยลายไทยสวยงามเป็นรูปปลาและสัตว์

คล้ายนกเกี่ยวกระหวัดกัน บางตัวใช้ตัวละครและเรื่องราวในวรรณคดีมาเขียน เช่น รูปหนุมานและรูปรามสูรกำลังขว้างขวานไปที่

นางเมขลา ส่วนว่าวรูปสัตว์มีหลายตัว เช่น นก ผีเสื้อ เต่า งู และมังกร เป็นต้น

“ว่าวจุฬา” มีรูปร่างสวยงาม อีกทั้งเป็นกีฬาประจำชาติ นิทรรศการเล่าถึง ประวัติการแข่งขันว่าวจุฬาและปักเป้า เสริมด้วยเกร็ดความรู้ที่น่าสนใจ ภายในตู้กระจกยัง จัดแสดงอาวุธของทั้งสองฝ่าย อาวุธของว่าวจุฬาเรียกว่า “จ่าปา” เอาไว้เกี่ยวว่าวปักเป้า ส่วนอาวุธของว่าวปักเป้าเรียกว่า “เหนียง” เป็นห่วงใช้คล้องว่าวจุฬา

ในตู้กระจกท้ายห้อง จัดแสดงว่าวหลายประเภท ส่วนหนึ่งเป็นว่าวที่ได้รับรางวัล จากโครงการว่าวไทยต้านภัยยาเสพติด ส่วนหนึ่งเป็นว่าวจากต่างประเทศ เช่น ว่าวสาม มิติรูปมังกรไฟ สีชมพูสด และว่าวที่ศิลปินนักทำว่าวจากประเทศจีนมอบให้เมื่อเดินทางมา เยี่ยมชม อาจารย์สมคิด ประสานพิมพ์ กล่าวว่ามีผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น สำหรับผู้สนใจกิจกรรมประกวดว่าวไทย ทางโรงเรียนจะจัดใน เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ในงานมีการแข่งขันกีฬาไทยให้ชมด้วย เช่น การแข่งขันสะบ้าไทย กระบี่กระบอง เป็นต้น

การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ควรติดต่อล่วงหน้า มีนักเรียนจากชุมชนมัคคุเทศก์น้อยคอย ให้ข้อมูลและบริการนำชม นอกจากนั้น ยังมีว่าวจุฬาตัวจิ๋วฝีมือนักเรียนชุมชนประดิษฐ์ว่าว จิวจำหน่ายเป็นของที่ระลึกอีกด้วย

ยันต์มังกุฎพระเจ้า

เรื่องราวที่ถูกบันทึกลงในเอกสารโบราณมักจะแยกประเภทตามวัสดุที่บันทึก เช่น ใบลาน มักจะใช้บันทึกพระธรรมคัมภีร์ พระไตรปิฎก พระวินัย พระสูตร ส่วนสมุดข่อย (สมุดไทยดำ สมุดไทยขาว) มักจะใช้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับทางโลก เช่น ตำรายา วรรณกรรมหรือนิทานพื้นบ้าน กฎหมาย ตำราโหราศาสตร์ หรือแม้กระทั่งเรื่องของตำราไสยศาสตร์ การทำเครื่องรางของขลัง เป็นต้น

สมุดไทยขาวเรื่อง ยันต์และการทำขวัญข้าว ของวัดท่าพูด ต.ไร่ชิง อ.สามพราน จ.นครปฐม ได้บันทึกถึงเรื่องการทำเครื่องรางของขลังและการทำขวัญข้าว ซึ่งทั้งสองเรื่องแยกส่วนกันโดยไม่มีความเกี่ยวเนื่องกันแต่อย่างใด เพียงแต่ถูกบันทึกไว้อยู่ในสมุดไทยขาวเล่มเดียวกันเท่านั้น ที่น่าสนใจในสมุดไทยขาวเล่มนี้เห็นจะเป็น ยันต์มังกุฎพระเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นยันต์ประจำตัวของหลวงพ่อก้าว

หลวงพ่อก้าว เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดท่าพูดองค์ที่ 5 ในช่วงพุทธศักราช 2411 ถึง 2453 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประวัติของท่านสามารถหาอ่านได้จากหนังสือประวัติวัดท่าพูด¹

ยันต์มังกุฎพระเจ้า มีลักษณะเป็นรูปร่างกลม ชีตเส้นแบ่งเป็นช่องๆ ในแต่ละช่องมีอักขระเขียนด้วยอักษรขอมไทย ภาษาบาลี ซึ่งเป็นคาถามังกุฎพระเจ้า หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คาถาพระอิติปิโสเรือนเตี้ย ความว่าดังนี้

๐ อิติปิโส วิเสเส อีเสเส พุทฺธเมนา
ออิเมนา พุทฺธตฺโต ออิโสตฺ พุทฺธปิติอิ

¹ประวัติวัดท่าพูด, กรุงเทพฯ : อีรพงษ์การพิมพ์, 2540.

ยันต์มิ่งกุญพระเจ้า ยันต์ประจำตัวของ หลวงพ่อแก้ว วัดท่าพูด
จากสมุดไทยชาวเรื่อง ยันต์และตำราทำขวัญข้าว วัดท่าพูด

เหรียญหลวงปู่แก้ว วัดท่าพูด

ที่มา <http://www.siamamulet.net/phpboard/qb.php?Qid=230930>

โบราณจารย์ได้กล่าวไว้ว่า พระคาถาอิติปิโสเรือนเตี้ยหรือมิ่งกุญพระเจ้านี้ ภาวนาป้องกันได้สารพัด เสกเครื่องแต่งกาย เสกน้ำมันใส่ผม เสกหมวกสวม มีสง่าราศี เป็นมหานิยม อยู่คงอาวุธทั้งปวง มีฤทธาศักดานุภาพมาก เสกของที่สูงให้เตี้ยลงได้ สะเดาะอะไรได้สารพัด ทำน้ำมันตรดแก้เสนียดจัญไร²

เรื่องพระคาถามิ่งกุญพระเจ้านี้³ มีเรื่องเล่าที่ไม่ปรากฏอยู่ในบันทึกใดๆ เพียงแต่มีการเล่าลือกันมาปากต่อปากถึงเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นกับพระพุทธรเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับอารยะประเทศ

ก่อนการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 พระพุทธรเจ้าหลวงได้เสด็จมาขอรับคำพยากรณ์จากหลวงปู่เอี่ยม ครั้งเมื่อยังครองอยู่ที่วัดโคนอน ตามคำแนะนำของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงนเรศวรฤทธิ์ เจ้ากรมพระนครบาล

²อาจารย์ญาณโชติ(นามแฝง), คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2539

³หลวงปู่เอี่ยม วัดหนึ่ง ขุนขุนเทียน <http://anchalit.multiply.com/photos/album/9/9>

หลวงปู่เอี่ยม เป็นชาวบางขุนเทียน เมื่อยังเล็กพ่อแม่ของท่านได้นำท่านไปฝากเรียนอยู่ที่สำนักวัดหนึ่ง ต่อมาท่านได้อุปสมบท ณ วัดราชโอรส ช่วงเวลาหนึ่งท่านได้ย้ายไปอยู่ที่วัดนางนองและฝากตัวเป็นศิษย์ของ หลวงปู่รอด ซึ่งเลื่องชื่อกมาก ในด้านคาถาอาคม และของขลังวัตถุมงคล จากนั้นท่านก็ย้ายตามไปปรนนิบัติหลวงปู่รอด ที่วัดโคนอน トラบ ต่อเท่าหลวงปู่รอดมรณภาพ หลวงปู่เอี่ยมจึงได้ครองตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโคนอนสืบแทนพระอาจารย์ต่อไป

ครั้งนั้นพระพุทธเจ้าหลวงได้ขอให้หลวงปู่เอี่ยม ช่วยตรวจดูเหตุการณ์ที่พระองค์จะต้องเสด็จไปยุโรปว่าเป็นอย่างไร เพราะหนทางนั้นไกลและมีอันตรายอยู่รอบด้าน ท่านจึงได้นั่งสมาธิเพื่อเข้าฌาน เมื่อออกจากฌานท่านจึงกราบทูลพระพุทธเจ้าหลวงว่า การ

พระภิกษุชาโตลเถระ (เอี่ยม สุวณฺณโคโร)

ที่มา <http://watanag.com/luangphu/luangphu.html>

เสด็จประพาสยุโรปในครั้งนี้ พระองค์จะต้องประสบภัยถึงสองครั้ง ครั้งแรกเกิดท่ามกลางพายุในทะเล ส่วนครั้งที่สองนั้นเกิดจากสัตว์จตุบาทคือ ม้าพยศอันดุร้ายที่ฝายตรงข้ามพยายามจะทดลองพระองค์ หลวงปู่รอดได้ถวายผ้ายันต์พิเศษและคาถากำกับ สำหรับใช้เมื่อยามคับขันในท้องทะเล ส่วนการต่อสู้กับม้าพยศนั้น ท่านได้ให้คาถาเสกหญ้าให้ม้ากินเพื่อคลายพยศ ซึ่งก็คือ คาถาอิติปิโส เรือนเตี้ย หรือ มงกุฎพระเจ้า นั่นเอง

ทั้งนี้ทั้งนั้นเรื่องราวที่กล่าวมาไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด เป็นเพียงเรื่องที่เล่าสืบกันมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5 แล้วเล่าสืบทอดต่อๆ กันมา

ตลาดท่าเกวียน เป็นตลาดเก่า ปัจจุบันไม่มีแล้ว ตัวตลาด

อยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี (อยู่กึ่งกลางระหว่างวัดท่าพุทกับวัดดอนหวาย อ.สามพราน จ. นครปฐม) ชาวบ้านแถบนี้ใช้เป็นที่จับจ่ายข้าวของที่ไม่สามารถผลิตในครัวเรือนได้เอง เช่น น้ำมันก๊าด เสื้อผ้า อุปกรณ์การเกษตร เนื่องจากตลาดมีท่าเรือ มีเรือสินค้าและขนสินค้าที่ขึ้นมาจากเรือหรือลงเรือไปขายที่อื่นต่อ จึงเป็นที่มาของชื่อว่า “ท่าเกวียน” คนเฒ่าคนแก่ที่บ้านท่าพุทเล่าว่า

“...ตลาดท่าเกวียน มีร้านขายของเยอะ เจ้าของ(ตลาด) จัดให้อยู่เป็นห้อง ห้องสี่เหลี่ยมขนาดไม่ใหญ่ หน้าร้านหันลงแม่น้ำ ตายังจำได้ เมื่อตอนที่เข้าไปเปิดร้านตัดผมที่ตลาด ตอนนั้นมีร้านขายกาแฟ ร้านขายน้ำมันก๊าด ร้านขายเสื้อผ้า รับผิดชอบนะ ร้านขายพวกมิดไถ จอบ เสียม อะไรพวกเนี้ยะ ...แล้วก็มีโรงลิเกตั้ง 2 โรง อยู่ข้างตลาด ตอนนั้นคนมาตลาดกันเยอะ ช้างๆ ก็มีโรงฝิ่นและปอน...”

จุฑามาศ ลิ้มรัตนพันธ์
 (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระยะที่ 2 ปีที่ 2 กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดท่าพุท จ.นครปฐม)

ปาก
แคว=V

เม

ปลากะตักไข่เต่า

ชื่อเรื่อง

ขนมแข่งมา

ส่วนผล

แป้ง น้ำตาล กะทิ

ผัก

หวานมัน เหนียวนุ่ม หอมน้ำตาลโตนด

เค็ดัด(

ใช้น้ำร้อนผสมแป้งปั้นตัวปลากะตัก

หากใช้น้ำเย็นแป้งจะร่วน

พลังงาน (กิลิแคค)

230

ถิ่นฐานกา

พิพิธภัณฑ์ขนมไทย อัมพวา

พิพิธภัณฑ์ขนมไทย
ตลาดน้ำอัมพวา ถ.โชติธารรงค์ อ.อัมพวา
จ.สมุทรสงคราม 75110
เปิดวันศุกร์ 13.00 - 19.00 น. เสาร์-อาทิตย์
และวันหยุด

-ท้องถิ่น
ท้องถิ่น

ปลาจำ

ปลาแตก

ปลา เกลือ ร้าขาว

เค็ม เนื้ออ่อนนุ่ม สีส้มชมพู กลิ่นนุ่มนวล

หมักในไหหรือภาชนะที่บดแสง

หากถูกแสงและอากาศจะทำให้ปลาเสียได้

น้ำหนัก ๓๐-๑๐๐ กรัม

118

วัดท่าไทร อุบลราชธานี

พิพิธภัณฑ์พื้นเมืองวัดท่าไทร
วัดท่าไทร ต.ท่าไทร อ.เขื่องใน
จ.อุบลราชธานี 34150
โทร. 045 - 222059
เปิดทุกวัน (กรุณาติดต่อล่วงหน้า)

บทเรียนจากการจัดการ มรดกวัฒนธรรม **มะละกา** (ตอนที่ 1)

มะละกา เมืองประวัติศาสตร์บนคาบสมุทรมลายู ประเทศมาเลเซีย เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจสำหรับนักจัดการทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสถานที่แห่งนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยองค์การยูเนสโกเมื่อปี ค.ศ. 2008 พร้อมกับเมืองป็นัง มะละกาส่งสมประวัติศาสตร์ และพัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในช่วงกว่าห้าร้อยปีที่ผ่านมา ความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมของมะละกา ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในสถาปัตยกรรม นั่นคือ การผสมผสานระหว่างความเป็น “ตะวันออก” และ “ตะวันตก” ทั้งอาคารของราชการ โบสถ์ ย่านจัตุรัส และป้อมปราการต่างๆ สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้แสดงให้เห็นประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุลต่านมาเลย์ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 และสืบเนื่องต่อมาในยุคอาณานิคมโปรตุเกสและดัตช์ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16

ไม่เพียงเท่านั้น มรดกวัฒนธรรมของมะละกายังสะท้อนจากผู้คนและวิถีชีวิต ทั้งที่เป็นการรักษาและการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเข้ามาเลย ซึ่งนับเป็นชนพื้นถิ่น กลุ่มบาบา (Baba) และเนียนยา (Nyonya) ลูกหลานชายและหญิงของคนจีนอพยพที่แต่งงานกับคนพื้นถิ่น เขตติ ที่สืบทอดวงศาวานจากพ่อหรือแม่เชื้อสายอินเดียที่แต่งงานกับคนพื้นเมือง และชุมชนโปรตุเกสที่อาศัยอยู่ในเขตโปรตุเกส (Portuguese Settlement) มาหลายชั่วอายุคน นอกจากนี้ ผู้คนในมะละกายังประกอบด้วยชาวจีน อินเดีย และอาหรับ ทั้งหมดนี้คือผู้คนที่สร้างให้มะละกาเป็นศูนย์กลางของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ฉะนั้น การกล่าวว่า มะละกาเป็น “เมืองมรดก” จึงไม่ใช่คำกล่าวที่เกินจริง แต่เราควรตั้งคำถามต่อไปหรือไม่ว่า การสร้างและเสริมคุณค่าให้กับมรดกทางวัฒนธรรมเช่นนี้ มีการดำเนินงานอย่างไร การทำงานนั้นอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะไหน และเมื่อเมืองๆ หนึ่งได้รับการพัฒนาเป็นเมืองมรดกอย่างจริงจัง โครงการเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อลักษณะใดกับผู้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ผมขอเสนอข้อมูลใน 3 ส่วน ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ แผนงาน และภาคี (2) เนื้อหาและสาระของมรดกวัฒนธรรม และ (3) ผลกระทบ

ตบใจยกการพัฒนา

การสร้างมละกาให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อาศัยภาคีในการทำงานทั้งหมด 3 ภาคส่วน ได้แก่ กรมพิพิธภัณฑสถานและสำนักในภูมิภาค (ทำหน้าที่อนุรักษ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี) องค์กรปกครองท้องถิ่นของรัฐมละกา (ซึ่งประกอบด้วยสภาเทศบาลและอำเภอ 3 แห่ง โดยมีเทศบาลเมืองเก่ามละกาเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง) องค์กรความร่วมมือพิพิธภัณฑสถานในมละกา (Malacca Museums Corporation) ซึ่งทำหน้าที่ในการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ของมละกา โดยมีตัวแทนจากองค์กรปกครองในระดับรัฐและผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์และมรดกวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม (Heritage Tourism Working Committee) ในการกำหนดภาพรวมและยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยว คณะทำงานประกอบด้วยตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับงานประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น รวมทั้งตัวแทนของชุมชน และการท่องเที่ยว โดยมีองค์กรความร่วมมือพิพิธภัณฑสถานในมละกาทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

◀ Stadhuys อาคารประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1660 เป็นหนึ่งในอาคารของเจ้าอาณานิคมดัตช์ที่เก่าแก่ที่สุด ปัจจุบันกลายเป็นพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์วรรณนา

การกำหนดแผนการอนุรักษ์อาคารแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ค.ศ. 1996 - 2000 และ ค.ศ. 2001 - 2005 ซึ่งครอบคลุมอาคารหลักๆ ในพื้นที่เมืองเก่าและปริมณฑล อันได้แก่ มัสยิด อาคารของหน่วยปกครองสมัยอาณานิคมที่ได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์ ซากวิหาร ป้อมปราการ โครงสร้างส่วนหน้าของอาคาร (façade) บนถนนที่เป็นหมู่อาคารพาณิชย์ และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชน เช่น เซตติ โปรตุเกส

◀ *Kumpang Kling Mosque เป็นตัวแทนของ ศาสนาอิสลาม ตั้งอยู่บน Temple Street หรือ Jalan Tokong โดยมี Cheng Hoon Teng Chinese Temple หรือวัดจีน และ Sri Poyatha Vinayagar Moorthi Hindu Temple หรือ “วัดแขก” ตั้งอยู่บนถนนเส้นเดียวกัน ถนนสายนี้จึงได้รับการขนานนามว่า “ถนนแห่งความ สมานฉันท์”*

รัฐบาลท้องถิ่นมะละกา พัฒนาพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ กัน สำหรับการศึกษา มะละกา ปรากฏอยู่ในบทเรียนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ด้วยเหตุนี้ คณะทำงานฯ จึงวางแผนและจัดโปรแกรมทัศนศึกษาที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตาม ระยะเวลาและความต้องการของแต่ละโรงเรียน โปรแกรมดังกล่าวครอบคลุมการเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์สถานและอาคารประวัติศาสตร์ จำนวน 15 แห่ง ด้วยเหตุนี้ การเดินทางมา ท่องเที่ยวในมะละกาจึงเป็นเหมือน “การจาริก” มายังดินแดนประวัติศาสตร์ อันเป็นต้น กำเนิดของประเทศ

▲ หมู่อาคารพาณิชย์ในย่านเมืองเก่าที่แสดงให้เห็นความผสมผสานของการก่อสร้างอาคารแบบตะวันตกที่ตอบสนองภูมิอากาศในเขตร้อน arcade หรือทางเดินที่เชื่อมต่อกับบ้านสู่บ้าน เพื่อป้องกันแดดและฝน

ส่วนด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาเชิงประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในแผนงานพัฒนา 8 ประเภทที่รัฐบาล มะละกาวางไว้สำหรับนักท่องเที่ยว (คนมาเลเซีย คนจากประเทศเพื่อนบ้าน และแขกนานาชาติ) ได้แก่

1. ประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรม
2. การพักผ่อนหย่อนใจ ในรูปแบบของ eco-tourism
3. กีฬา (กอล์ฟและกีฬาทางน้ำ) – สนามกอล์ฟ 8 แห่ง
4. การจับจ่ายซื้อของ (shopping) – ห้างสรรพสินค้า 8 แห่ง
5. การประชุม – ศูนย์ประชุมและโรงแรมขนาดใหญ่ 14 แห่ง
6. การศึกษา – วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 20 แห่ง
7. สุขภาพ (“Resort Hospitals” หรือโรงพยาบาลสำหรับการพักผ่อน/พักฟื้น) จำนวน 4 แห่ง
8. การเกษตร (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกประเภทอาศัยการประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมพิเศษ เช่น เทศกาลการท่องเที่ยวมะละกา ในวาระดังกล่าว คณะทำงานฯ จะจัดการประชุมโดยเชื้อเชิญภาคีและชุมชนในพื้นที่ มาร่วมรับฟังเพื่อความเข้าใจในวัตถุประสงค์และวางรูปแบบการทำงานที่เป็นไปได้

ที่กล่าวถึงการพัฒนาทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นเพื่อชี้ให้เห็นรูปแบบการทำงานที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การทำงานพัฒนาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน และ สอง การพัฒนาเชิงประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จ แต่จะต้องอาศัยการพัฒนาด้านอื่นๆ คู่ขนานกัน

ในตอนต่อไปจะได้กล่าวถึง “ความเป็นเมืองมรดก” ของมะละกา ที่ก่อตัวขึ้นจากร่องรอยทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นอาคารสถานที่ประวัติศาสตร์และผู้คนที่ยังคงพำนักอยู่ในพื้นที่ โดยพยายามจะฉายให้เห็นประวัติศาสตร์มะละกาอย่างย่อและภาพมรดกวัฒนธรรมดังที่ปรากฏในปัจจุบัน และจะสรุปในช่วงท้ายด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับมะละกา เมื่อมีการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางวัฒนธรรม

<http://whc.unesco.org/en/list/1223> (accessed on 29 March 2010)

“Cultural Heritage Management and Tourism: Models for Co-operation among Stakeholders” available from www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/culture/Tourism/malaka-2.pdf (accessed on 29 March 2010)

หญิงพระราชวัง กับสองพิพิธภัณฑ์ ที่เคียงบ่าเคียงไหล่

เที่ยวพิพิธภัณฑ์เกาหลีครั้งนี้ เป็นแบบฉบับละครชุดเกาหลี ครั้งนี้ต้องเข้าราชสำนักเพื่อไปยังศูนย์กลางการปกครองนั่นคือ พระราชวังเคียงบ็อกกุง (Gyeongbok Palace) หนึ่งในห้าพระราชวังสำคัญของสาธารณรัฐเกาหลีได้ สำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว หากไม่ได้มาก็เหมือนมาไม่ถึงเกาหลี เหมือนมากรุงเทพฯ แล้วไม่ไปวัดพระแก้วยังไงยังงั้น

หากเดินทางด้วยรถไฟใต้ดิน เมื่อลงที่สถานีเคียงบ็อกกุงแล้ว ทำให้รู้สึกราวกับว่าเป็นนางกำนัลที่ใส่ชุด ฮันบก (ชุดประจำชาติเกาหลี) กำลังเดินเข้าสู่เขาวังหลวง ด้วยมีแสงส่องสว่างจากโคมไฟหินโบราณประดับประดา อยู่ตามทางเดินภายในสถานีนี้

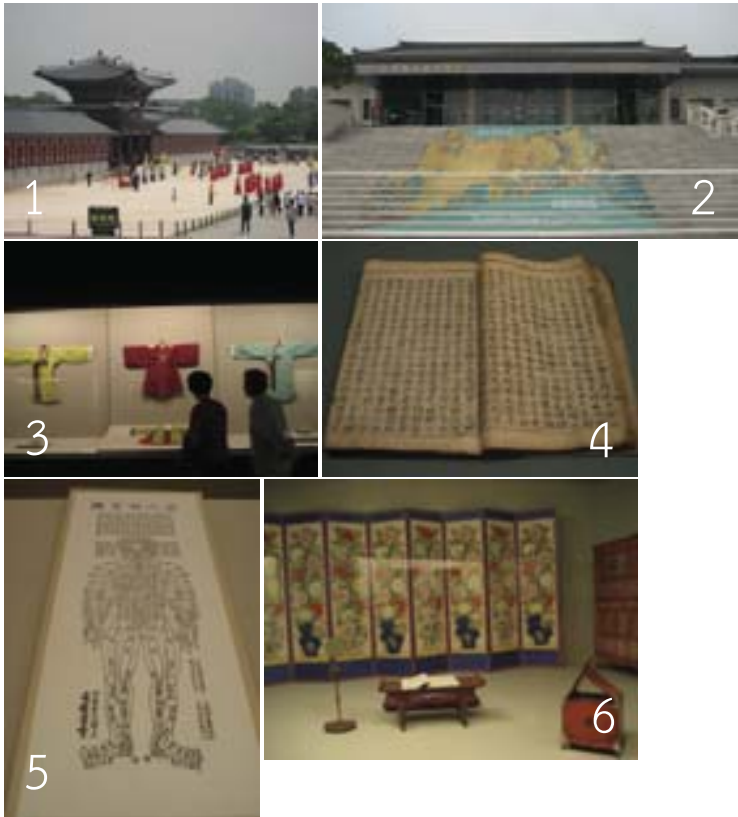
“จังกึม จงแกวี่ มานี้หน่อยซี” เสียงเรียกของนายหญิงยังดังก้องอยู่ในหู บรรยากาศแบบนี้ได้อารมณ์จริงๆ และเมื่อขึ้นบันไดมาถึงภายในเขตพระราชฐานแล้ว พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติเกาหลี (National Palace Museum of Korea) ก็ปรากฏอยู่ตรงหน้า

พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติเกาหลี เป็นอาคารที่ตั้งอยู่ด้านหน้าพระราชวังเคียงบ็อกกุง จัดนิทรรศการหลักไว้ 12 ส่วนด้วยกัน โดยจัดแสดงเรื่องราวและเก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าโจซอน (Joseon) หรือยุคของโจซอน (Choseon) (ค.ศ. 1392 - 1910) อันเป็นยุคอาณาจักรของราชวงศ์สุดท้ายแห่งเกาหลี ที่มีกษัตริย์ปกครองสืบทอดกันยาวนานถึง 518 ปี และในสมัยโจซอนนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีและจีน เป็นไปอย่างแนบแน่น ดังจะเห็นได้จากการนำวิทยาการต่างๆ จากจีนเข้ามา ทั้งทางด้านการเกษตร การแพทย์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งการย้ายเมืองหลวงเดิมคือเมืองแกซอง ไปสร้างเมืองหลวงใหม่ คือเมืองฮานยาง หรือกรุงโซลในปัจจุบัน ก็ล้วนรับอิทธิพลแบบอย่างผังเมืองมาจากเมืองนานกิง (Nanjing) ของจีนทั้งสิ้น โดยเรื่องราวดังกล่าวจัดแสดงไว้ในนิทรรศการสถาปัตยกรรมพระราชวัง (Palace Architecture)

การปกครองในสมัยโชซอน ใช้หลักขงจื้อเช่นเดียวกับราชวงศ์หมิง โดยยึดถือความกตัญญู นับถือผู้อาวุโส สิ่งที่สะท้อนให้เห็นคือ การจัดพิธีบูชาบรรพบุรุษของราชวงศ์อันเป็นที่รู้จักกันดีและจัดขึ้นทุกปีที่วัดจงเมียว (Jongmyo) พิธีภักษณ์ที่ได้จำลองภาพและเครื่องใช้ข้าวของเช่นไห้ต่างๆ มาจัดแสดงไว้ในนิทรรศการ พิธีบูชา ขบวนแห่ในราชพิธี และเครื่องดนตรีในพิธีของราชสำนัก ถัดไปเป็นห้องการจัดแสดงสัญลักษณ์และบันทึกต่างๆ ของกษัตริย์ สิ่งของสำคัญได้แก่ ตราพระราชลัญจกรที่ทำด้วยหยกและทองสลักลวดลายแบบต่างๆ หนังสือบันทึกของพระเจ้าแทโจ (Taejo) (ค.ศ. 1392 - 1398) อันเป็นต้นราชวงศ์โชซอน และเป็นผู้วางรากฐานในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง ภาษา ศิลปะ วรรณกรรม ศาสนา ฯลฯ ทำให้ต่อมาคือยุคราชวงศ์โชซอน จึงเป็นยุคทองด้านศิลปะและวิทยาการ รวมทั้งด้านดาราศาสตร์

เรื่องราวในสมัยพระเจ้าเซจง จัดแสดงอยู่ในนิทรรศการวิทยาศาสตร์ในสมัยโจซอน และนิทรรศการนาฬิกาหน้าบอกเวลา ข้าวของที่จัดแสดงบอกเล่าถึงความก้าวหน้าด้านดาราศาสตร์ อาทิ นาฬิกาแดด นาฬิกาท่อน้ำ แผนที่ดาราศาสตร์ เป็นต้น ถัดไปคือห้องศิลปะ จัดแสดงภาพวาดบนฉาบังกา ภาพวาดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งภาพวาดรูปเหมือนกษัตริย์ การวาดภาพกษัตริย์มีกฎว่า จิตรกรหลวงต้องวาดไม่ให้กษัตริย์ยิ้มหรือเห็นฟัน ต้องใช้สีแดง สีทอง สีขาว และสีดำ เป็นสีหลัก และต้องเป็นทำนองที่เอียงด้านข้าง และห้ามวาดให้เห็นมือ ต้องขอบคุณละครชุดเรื่อง “ชินยุนบก ยอดหญิงตำนานศิลป์” ทำให้เข้าใจว่า ทำไมภาพวาดกษัตริย์และขุนนางในสมัยก่อนจึงมีรูปแบบเหมือนกัน

นิทรรศการถัดมา คือนิทรรศการอาณาจักรชาติเกาหลี (Korean Empire, Royal Childbirth and Education, Royal Life) จัดแสดงเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เกี่ยวกับรถยนต์พระที่นั่ง เครื่องประดับต่างๆ ของกษัตริย์ ราชวงศ์ และชนชั้นสูง ตั้งแต่อดีตจนถึงศตวรรษที่ 19 เมื่ออิทธิพลของตะวันตกและญี่ปุ่นเข้ามารุกราน ทำให้ราชวงศ์ล่มสลายในปี ค.ศ. 1910

1. พระราชวังเคียงบ็อกกุง	4. สมุดบันทึกเรื่องราวของกษัตริย์
2. พิพิธภัณฑสถานพระราชวัง	5. ตำราแพทย์หลวง
3. เครื่องแต่งกายของกษัตริย์	6. ห้องพระอักษร

แต่ความตื่นตาตื่นใจยังไม่จบลงแค่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ หลังจากเที่ยวชมวังหลวงแล้ว บริเวณด้านหลังของพระราชวังเคียงบ็อก เราพบพิพิธภัณฑสถานที่ใหญ่กว่าเดิม นั่นคือพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านเกาหลี (National Folk Museum Korea) เป็นอาคารรูปทรงแปลกตา 3 ชั้น ด้านบนเป็นอาคารชั้นๆ คล้ายศาลเจ้า และมีบันไดด้านหน้า พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้จัดแสดงเรื่องราววิถีชีวิตแบบฉบับเกาหลี เดิมนั้นพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านนี้เคยเป็นส่วนหนึ่ง

ของพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาแห่งชาติ (The National Museum of Ethnology) เมื่อปี ค.ศ. 1945 จนกระทั่งได้แยกตัวออกมาเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1975

ภายในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านมีนิทรรศการ 3 ส่วน คือ นิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชนชาติเกาหลี จัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาของชนชาติเกาหลีในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งถึงสมัยราชวงศ์โจซอน อันเป็นราชวงศ์สุดท้าย นิทรรศการถัดไป จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเกาหลีทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดบ้านเรือน ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้า การแต่งกาย การอยู่ การกิน รวมทั้งวิถีชีวิตในสังคมเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร โดยสลับหมุนเวียนกันใน 4 ฤดูกาล ส่วนนิทรรศการสุดท้าย คือ นิทรรศการวงจรวิถีชีวิตชาวเกาหลี จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเกาหลีตั้งแต่เกิดจนตายผ่านพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเกิด การแต่งงาน การรักษา การแพทย์ การตาย การบูชาบรรพบุรุษ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังแบ่งพื้นที่ไว้สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์ของเด็ก และนิทรรศการกลางแจ้ง การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเกาหลีนั้นดูง่าย ๆ แต่งดงาม การใช้สื่อ แสง สีต่างๆ ทำได้เป็นอย่างดีและน่าสนใจ ไม่แพ้พิพิธภัณฑ์ของวังหลวงเลย

แม้ว่าทั้งสองพิพิธภัณฑ์นี้จะตั้งอยู่บนพื้นที่เดียวกัน สร้างชุดความรู้ที่แตกต่างกัน แสดงวิถีที่แตกต่างกันระหว่างสองวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมหลวง (พิพิธภัณฑ์พระราชวัง) และวัฒนธรรมราษฎร์ (พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน) หากมองในด้านโครงสร้างสังคมเกาหลี อันได้แก่ กษัตริย์ ราชวงศ์ ขุนนาง พ่อค้า ขาวนา หรือประชาชนนั้น ทั้งสองวัฒนธรรมต่างก็อยู่ร่วมกัน ผ่านกาลเวลาจนสามารถประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่บนรากเหง้าเดิม และยังเป็นประเทศที่สามารถสร้างกระแสวัฒนธรรมเกาหลีหรือ K-Pop ที่สามารถแพร่ไปทั่วเอเชียได้ในเวลาต่อมา

ก่อนอำลาเกาหลี ใหนๆ ก็มาถึงวังหลวงแล้ว ขอตามกระแส ใส่ชุดฮันบกถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก ที่จัดบริการไว้ข้างวังซะหน่อย ว่าแล้วก็ควักเงิน 1,000 วอน จ่ายไปแบบไม่ลังเล แหมทำไปได้...

7. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
8. บ้านเกาหลียุคต่างๆ
9. ภายในการจัดแสดง
10. เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร
11. พิธีแต่งงาน
12. กิมจิแบบต่างๆ
13. หุ่นจำลองการรักษาโดยแพทย์พื้นบ้าน

เยี่ยมชมเว็บไซต์และรายละเอียดการเข้าชมทั้งสองพิพิธภัณฑ์ได้ที่
www.gogung.go.kr. พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติเกาหลี่
<http://www.nfm.go.kr> พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งชาติเกาหลี่
เดินทางโดยรถไฟใต้ดินสาย 3 สีส้ม สถานี Gyeongbokgung
ทางออกหมายเลข 5 หรือ สถานี Gwanghwamun ทางออกหมายเลข 1

หนังสืออ้างอิง

ดวงธิดา งามศวรร, เรียบเรียง. *อารยธรรมคู่ขนานแห่งเอเชีย ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม*. กรุงเทพฯ: มายิก, 2549.

กลม... (แต่ใหม่)... กลิ้ง

สวัสดีครับ... วันก่อนไ้กับอ้วนเดินมาถามว่า จะเก็บภาชนะทรงกลม กันไม่มีเชิงหรือฐาน อย่างไม่ให้กลิ้งตกลงมาจากชั้นเก็บ (นี่ภาพหม้อดิน กันกลมๆ ไว้ครับ) ผมก็บอกไปว่า ก็วางบน “เสวียน” สิ มันทำหน้าที่ง... งง บอกว่า “เสวียน” คืออะไร ไม่รู้จัก เตือตร้อนผมต้องอธิบายพร้อมกับหารูปมาให้ดู (ผมก็เลยเอามาฝากทุกท่านด้วย)

“เสวียน” คือ ของใช้ชนิดหนึ่งทำด้วยหญ้า หวาย หรือฟาง ถักหรือมัดเป็นวงกลม มักมีหู 2 ข้างสำหรับหิ้ว ใช้รองกันหม้อที่หุงต้มด้วยเตาฟืนหรือเตาถ่าน บางครั้งทำจากไม้ไผ่สานเป็นแผ่นกลม สำหรับรองหรือรับสิ่งต่างๆ มีพ้อมข้าว เป็นต้น (ความหมายตามพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) ถ้าอ่านแล้วงง... ดูรูปเถอะครับ

เสวียน จากพิพิธภัณฑ์บ้านเขายี่สาร
จ.สมุทรสงคราม

หลังอธิบายแล้ว เรื่องไม่จบครับ กบอ้วนบ่นว่า “...แล้วจะให้ไปหาที่ไหน เดียวนี้ใครเขาทำบ้าง” นั่นสิครับ!! จะหาที่ไหน ผมก็เลยแนะนำไปอีกว่า “...หาไม่ได้ ก็ทำเองสิ” มันออกอาการงง.งง อีก ผมรำคาญก็เลยลงมือทำ “ถุงทราย” ให้มัน ผมคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับทุกท่าน เลยอยากจะนำเสนอครับ แถมอุปกรณ์และวิธีการทำก็ไม่ยุ่งยาก

วัสดุอุปกรณ์

1. ผ้าดิบ
2. เข็ม ด้าย
3. กรรไกรตัดผ้า
4. ไม้บรรทัด และดินสอ
5. ทรายก่อสร้างชนิดละเอียด และแห้ง

ขั้นตอน

1. ตัดผ้าเป็นแถบยาวๆ ขนาดตามต้องการ 2 ชั้น
2. นำผ้าทั้ง 2 ชั้นวางทับกัน และเย็บ ขอบ (ทำคล้ายถุง)
3. กลับเอาผ้าด้านในออกมา (จะได้ถุงยาวๆ คล้ายไส้หมู)
4. กรอกทรายลงไปให้เต็มและวัดความยาวของถุงให้พอดีกับ ก้นภาชนะที่จะวาง
5. เมื่อได้ขนาดแล้ว เย็บปิดปลายทั้ง 2 ข้างเข้าด้วยกัน (จะได้ถุงทรงกลม คล้ายโดนัท)

Tip

การทำถุงทรายคล้ายๆ กับการทำไส้กรอก หรือไส้จั่วของทางภาคเหนือ เพียงแต่นำปลายทั้ง 2 ข้างมาเย็บติดกัน ก็จะได้ถุงทรายทรงกลมไว้รองภาชนะ (เลียนแบบเสวียน)

ถุงทรายอาจจะมีรูปทรงต่างๆ ทั้งสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม ทรงกลมก็ได้ ถุงทรายแบบนี้เหมาะสำหรับใช้เป็นตัวหนุนวัตถุ เพื่อป้องกันระหว่างผิววัตถุกับพื้นของชั้นเก็บหรือที่จัดแสดง

ขอแถมครับ ถ้าใครไม่สะดวกที่จะทำถุงทราย
แล้วมีทุนก็สามารถใช้ “ห่วงยาง” ขนาดเล็ก (ตามภาพ)
มาใช้แทนได้ หรือจะใช้ขาตั้งเหล็กก็ได้เช่นกัน ขออย่าง
เดียวครับ ถ้าใช้ขาตั้งเหล็กช่วยหาผ้าดิบมาพันให้รอบ
โครงด้วยนะครับ เพื่อป้องกันขาตั้งขูดผิววัตถุเป็นรอย

เอาละครับ หวังว่า ปัญหาเรื่องการจัดเก็บและจัดวางภาชนะทรงกลมทั้งหลาย
คงจะหมดไป ไม่ว่าจะใช้เสวียน ถุงทราย ห่วงยาง หรือขาตั้งเหล็ก สิ่งที่เราต้องนึกเอาไว้
ในใจตลอดเวลา ก็คือ “ความปลอดภัย” ทั้งต่อตัวเองและวัตถุ ถ้าวัตถุชิ้นใหญ่มากๆ ควร
หาวัสดุรอง แล้ววางไว้บนพื้นดีกว่า แต่ถ้าอยากจะวางบนชั้นก็ควรวางไว้ชั้นล่างสุดครับ ที่
เตือนไม่ใช่อะไรครับ เพราะผม “เป็นห่วง” ทั้งคนเก็บและวัตถุที่เก็บ อยากรให้อยู่คู่กับคุณ
ไปนานๆ... ลองทำดูนะครับ... เพราะลูกรู้... คุณทำได้ !!!

เทศกาลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่น ปี 2

...มาแล้วนะ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้เก็บรวบรวมฐานข้อมูลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่นจากทั่วประเทศและทำงานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่อง 5-6 ปีแล้ว “งานเทศกาลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่น” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการด้านพิพิธภัณฑภัณฑ์ และเป็นงานที่จัดเพื่อเปิดเวทีแห่งการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงาน ระหว่างคนทำพิพิธภัณฑภัณฑ์ในท้องถิ่นด้วยกัน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนในกรุงเทพฯ ตลอดจนคนที่น่าสนใจได้เรียนรู้เรื่องราวของพิพิธภัณฑภัณฑ์และวัฒนธรรมต่างๆ ผ่านชุดนิทรรศการ วัตถุสิ่งของที่นำมาจัดแสดง การลงมือทำและพูดคุยกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑภัณฑ์โดยตรง ซึ่งการจัดงานครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2551 ได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งผู้ดูแลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่นและผู้เข้าชมงาน และอยากให้มีการจัดงานแบบนี้เกิดขึ้นอีก จึงเป็นแรงผลักดันให้ศูนย์ฯ ต้องจัดงานเทศกาลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นอีกครั้ง

“ปีที่แล้ว งานเทศกาลฯ สนุกไหม...?”

คำถามนี้เกิดขึ้นเมื่อได้เข้ามาทำงานโครงการเทศกาลพิพิธภัณฑภัณฑ์ท้องถิ่น น้องสาวที่รู้จัก ตอบอย่างหนักแน่น

“สนุกสิ...” และก็แอบมีเสียงเหมือนคนเหนื่อยๆ ตามหลังมา

“แต่ก็สาหัสอยู่น่า...กว่างานจะออกมาได้”

คำตอบที่ได้รับเริ่มมาปรากฏให้เห็นบ้างแล้ว เมื่อเข้ามารับหน้าที่เจ้าหน้าที่โครงการเทศกาลพิพิธภัณฑภัณฑ์ครั้งที่ 2 แต่ก็ตั้งใจเมื่อส่งจดหมายเชิญชวน (รอบแรก) ออกไปแล้ว มีคำตอบรับกลับมาด้วยความยินดีจากหลายๆ แห่งว่ามาร่วมแน่นอน

งานเทศกาลปีนี้ใช้ชื่อว่า **“หนึ่งศตวรรษหลังยุคสยามใหม่ จากมุมมองท้องถิ่น”** เพราะปีนี้ พ.ศ. 2553 เป็นวาระครบรอบ 100 ปี แห่งการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 กษัตริย์ผู้ทรงนำการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย

มายัง “สยาม” ทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศาลที่เป็นสากลเทียบเท่าระบบการศาลต่างประเทศ การปกครองที่รัฐเข้าถึงท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการคมนาคมที่กว้างไกลยิ่งขึ้น และความเปลี่ยนแปลงอีกหลายๆ อย่าง

ถ้าถามว่า นึกถึงอะไรเมื่อพูดถึงสยามหรือประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 จนถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นักเรียนด้านสังคมศึกษาอาจจะนึกถึงพระที่นั่งอนันตสมาคม และนึกถึงภาพบนเพดานโดม ที่กล่าวถึงพระราชกรณียกิจเลิกทาส และอีกหลายๆ อย่างที่พระองค์ท่านทำ แต่ก็มีอีกหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในดินแดนสยามในสมัยของพระองค์ เช่น รถไฟ รถไฟสายแรกเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2436 คือ สายกรุงเทพ-ปากน้ำ (สมุทรปราการ) แต่รถไฟสายนี้ก็ยังไม่ใช่รถไฟมวลชน รถไฟสาธารณะสายแรกของสยามคือสายกรุงเทพ – อยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2440 หลังจากนั้นแค่ประมาณ 20 ปี เราก็มีรถไฟสายเหนือ-สายอีสาน-สายใต้ ลงไปจนถึงปิ้ง มาเลเซีย

ข้าวของประดามี สินค้าแห่งการตอบสนองความต้องการที่นอกเหนือไปจากการบริโภคและปัจจัย 4 ก็ทะลักหลายเข้ามาในช่วงเวลาเดียวกัน บ้านเมือง

สยามโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เริ่มมีไฟฟ้าใช้ (สำคัญมากเพราะเป็นที่มาของแสงสว่างในตอนกลางคืน ในช่วงเวลาหัวค่ำไปจนถึงก่อนสองยาม ทำให้กรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่ๆ มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง) และไม่นานเราก็เห็นสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ตามมาอีกมากมาย

ความเปลี่ยนแปลงทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่กล่าวมานี้ สามารถแยกเป็น 3 ประเด็นย่อย คือ

1. ความหลากหลายของกลุ่มคนและวิถีชีวิตในสยาม จะกล่าวถึงความหลากหลายของผู้คนที่อยู่ในดินแดนสยาม ทั้งที่อยู่กันมาแล้วตั้งแต่ดั้งเดิมหรืออพยพเข้ามาใหม่ตั้งแต่ช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ความเป็นอยู่วิถีชีวิตของผู้คนเหล่านั้นเป็นอย่างไร รวมทั้งรูปแบบของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติที่เข้ามาอยู่ร่วมกันในแผ่นดินสยาม

2. ทรัพยากร เศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับวิถีชีวิต เมื่อสยามได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ธุรกิจต่างชาติทั้งการทำเหมืองแร่ การทำป่าไม้ การสร้างทางขายสินค้าเข้ามาจากต่างชาติ ธุรกิจการเดินเรือในทะเลและในแม่น้ำลำคลอง การทำโรงสี แสดงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้นมากขึ้น มีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของสยามให้ขยายตัว ไม่เพียงแต่การทำมาหากินเฉพาะครัวเรือนเท่านั้น แต่การผลิตเพื่อขายโดยตรงก็มีมากขึ้น ปรากฏอาชีพพ่อค้า-แม่ค้า ที่มีทั้งคนไทย คนจีน แขก และฝรั่ง สินค้ารูปแบบใหม่ๆ แปรลกตา นำทดลองใช้ก็ค่อยๆ กระจายตัวเข้าสู่บ้านเรือนในภูมิภาคต่างๆ

3. ระบบและสถาบันที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสังคมของผู้คน เรื่องของระบบและสถาบันที่ปรากฏชัดในประวัติศาสตร์สมัยนี้คือ การปฏิรูประบบการปกครองเพื่อให้ท้องถิ่นเข้าสู่ความเป็นศูนย์กลางมากยิ่งขึ้น โดยการปกครองระบบเดียวกัน ผู้ปกครองมาจากส่วนกลางเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐ การศึกษาระบบโรงเรียน ค่อยๆ แทรกซึมเข้าสู่ระบบการศึกษาท้องถิ่น มีการตั้งโรงเรียนตามหัวเมืองใหญ่ๆ เพื่อสร้างคนให้เข้ามาเป็นแรงกำลังของระบบราชการ และการศาลที่มีความชัดเจนมีความเป็นระบบระเบียบ มีหลักในการตัดสินคดีความมากขึ้น เป็นต้น

เทศกาลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นปีนี้ 2553 ส่งเทียบเชิญไปยังพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ทั่วประเทศแล้ว ตั้งแต่กลางเดือนมกราคมที่ผ่านมา การตอบรับเป็นไปอย่างน่าชื่นใจ และในช่วงสิ้นเดือนมีนาคมที่ผ่านมา เพื่อนพิพิธภัณฑ์ที่จะเข้าร่วมงานเทศกาลฯ ได้มาพบปะเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อทำความเข้าใจประเด็นหลักของงานให้ชัดเจน ก่อนที่ทุกแห่งจะหอบการบ้านกองโตกลับไปทำและค้ำนัดหมายว่า “เรา” จะไปเยี่ยมเยือนพิพิธภัณฑ์ของท่านในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2553 นี้

กินว่าง **พืชรัก**

“การเดินทางมักทำให้เราพบประสบการณ์” จะดีหรือร้ายว่ากันไปอีกเรื่องหนึ่ง ช่วงสองสามปีที่ผ่านมานี้ การเดินทางทุกครั้งมีเป้าหมาย “ไปทำงาน” และทุกครั้งจะไปสำรวจพิพิธภัณฑ์ “**ความทิว**” และ “**ความอยาก**” มักนำพาเราไปหาของอร่อย ของน่ากิน และประสบการณ์ในการกินเพิ่มเติมมาทุกครั้งไป

ปราจีนบุรี เป็นจังหวัดที่ไปมาแล้วหลายครั้ง แต่ครั้งก็จะเลือกกินร้านที่ไม่เหมือนเดิม คราวนั้นไปสำรวจ พิพิธภัณฑ์วัดใหม่กรงทอง ที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ ก่อนที่พระครูศรีมหาโพธิคุณารักษ์ (สวลี กิตติมา) ท่านจะมรณภาพ พิพิธภัณฑ์ของวัดใหม่กรงทอง ตั้งอยู่ ณ บริเวณกุฏิที่ท่านพระครูท่านพักอยู่ แต่เมื่อท่านได้มรณภาพไปเมื่อ พ.ศ. 2545 กรรมการวัดและลูกศิษย์ ก็ได้ตกลงกันว่าแบ่งเอาสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ของหลวงพ่อ ไปมอบให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี และอีกส่วนหนึ่งก็จะจัดทำพิพิธภัณฑ์เล็กๆ ในบริเวณของโรงเรียนวัดใหม่กรงทอง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ท่านพระครูฯ ได้สร้างไว้ และถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีชื่อเสียงในเรื่องการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่ดีเยี่ยมของจังหวัดปราจีนบุรี หลังจากที่ได้ทำการสำรวจและสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่พุ่งตรงไปหาเลยคือ ของกิน ได้ข่าววงใน (จากคนปราจีนบุรี) มาว่า “**บลูเบอร์รี่ชีสเค้ก**” ของโรงแรมทวาราวดี ออรัยสุดยอด ก็เลยขอไปลองให้ประจักษ์สักครั้ง ตัวโรงแรมทวาราวดีนี้ ตั้งอยู่ในเขตตัวเมืองของอำเภอศรีมหาโพธิ์ สังเกตได้ง่ายหาข้างสถานีให้เจอก็เจอโรงแรม เรามาพูดคุยถึงรสชาติกันเลยดีกว่า ตัวแยมบลูเบอร์รี่ของเค้กชั้นที่ได้ทานนี้ ไม่เปรี้ยวและไม่หวานมากเกินไป ความเนียนของเนื้อเค้ก และชีสที่ผสมกันอยู่รสออกเค็มนิดๆ เมื่อตักควรตักให้ติดมา “**ย៉ำ**” ติดมา

ทั้งหน้าและร่างของมัน เวลาเคี้ยวก็จะได้รสของความเค็ม หวาน เปรี้ยว ติดอยู่ภายในปาก เคี้ยวขึ้นนั้นหมดภายในสองนาทีย่างไรไม่น่าเชื่อ ราคาอย่าได้ถามก็รู้กันอยู่ว่าความอร่อยบางครั้งก็ต้องมีราคาแต่ก็ไม่มากมายเกินไปกับประสบการณ์กินครั้งนี้

กินของหวานแล้วเราไปหาของควากินกันใหม่... และยังมีอีกพิพิธภัณฑที่นำไปเที่ยวชมในตัวเมืองปราจีนบุรีด้วย พิพิธภัณฑพระครูอุทัยธรรมธารี (เส็ง สุชีโต) ตั้งอยู่บริเวณแยกนเรศวร บนถนนสาย นครนายก - ปราจีนบุรี พอมาถึงบริเวณวงเวียนนเรศวรก็ให้ขับตรงมาเส้นทางที่จะไปอำเภอวังน้ำเขียว

เพียงแค่ 50 เมตรจากวงเวียนก็จะเห็นอาคารของพิพิธภัณฑที่ตั้งอยู่ด้านขวามือ ฝั่งตรงข้ามคือค่ายทหาร สถาปัตยกรรมของตัวอาคารนี้ไครมาเห็นก็ต้องเดาออกว่า น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับวัดและศาสนา การดูแลและการจัดการทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบของค่ายจักรพงษ์ ค่ายทหารใหญ่ภายในจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากเป็นความประสงค์ของท่านผู้สร้างพิพิธภัณฑที่อยากจะให้มีพิพิธภัณฑ และให้ฝ่ายทหารเข้ามาเป็นผู้ดูแล ชาวของต่างๆ ที่จัดแสดงนั้นเป็นของสะสมของท่านพระครูอุทัยธรรมธารี (อดีตเจ้าอาวาสวัดป่ามะไฟ) ท่านไม่ได้เน้นว่าต้องเป็นของจริงของแท้ แต่สิ่งที่ท่านเก็บคือของที่มีคนนำมาถวายและของที่ท่านเห็นสวยงามและน่าเก็บไว้ให้ลูกหลานดู สิ่งของจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑจึงมีทั้งของจริงกับของเลียนแบบ แต่ก็สวยงามทุกชิ้น พี่ๆ นายทหารที่นำชมก็อ้อยาศัยน่ารัก มีเรื่องราวมากมายมาเล่าให้เราฟัง และด้วยความใจดีของพี่ๆ ก็เลยพาเราเข้าไปเที่ยวในค่ายจักรพงษ์ ค่ายนี้กำเนิดขึ้นโดย จอมพล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลก
ประชานารถ เสนาธิการทหารบกในช่วง พ.ศ.2460 สมัยรัชกาลที่
6 เพื่อเป็นการวางกำลังทหารภายในเขตมณฑลปราจีนบุรี ซึ่งภายใน
ค่ายก็มีพิพิธภัณฑสถานอยู่ด้วยเช่นกัน แต่ว่าถ้าใครอยากมาเที่ยวพิพิธภัณฑ
สถานในค่ายก็ต้องมีการติดต่อล่วงหน้าก่อนที่จะเข้าชม เนื่องจากภายใน
ค่ายทหารนั้นมีระบบการรักษาความปลอดภัยและระเบียบอีกหลาย
อย่างที่เรามาต้องปฏิบัติตาม เรื่องเล่ามากมายรวมทั้งตัวอาคาร ข้าวของ
อาวุธยุทโธปกรณ์ ที่ได้ชม น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง การเข้าเยี่ยมชมของฉันท
ครั้งนี้ถือได้ว่ามาแบบส่วนตัวเพราะพี่ทหารที่นำชมพิพิธภัณฑสถาน พระครู
อุทัยธรรมธารีย์ ท่านชักชวนก็เลยตามกันมา

เมื่อออกจากค่ายจักรพงษ์
ท้องก็เริ่มร้อง ได้ข้าวมากินกว่า ก้วยเตี่ยว
เนื้อสมุนไพรที่อร่อย ก็เลยลองเสี
งกันอีกสักรอบ ต้องบอกเอาไว้ก่อนว่า
ฉันชอบกิน “เส้น” มากๆ เวลาไปเที่ยว
ไหนๆ หออะไรกินไม่ได้ ก็กินอาหารเส้น
ประเภทก้วยเตี่ยวเป็นหลัก กินง่ายและ
ทำทางจะปลอดภัยเพราะมันร้อนดี

ก้วยเตี่ยวเนื้อร้านนี้หาง่าย ออกจากค่ายจักรพงษ์เลี้ยวขวาออกมาเลย
เพื่อจะกลับไปยังวงเวียนนเรศวร ประมาณ 2-3 กิโลเมตรจากค่าย
จักรพงษ์เท่านั้นเอง ร้านอยู่ฝั่งซ้ายมือ มีป้ายเขียนบอกเอาไว้ ใครไม่
กินเนื้อเขาก็มีหมูให้ด้วย น้ำซุ้ปหอมสมุนไพรและในเครื่องปรุงก็มีผัก
สมุนไพรประเภทใบหอมๆ ใส่มาด้วย พูดได้ว่าทั้งอร่อยทั้งหอม อร่อยมือ
ป้ายแก่ๆ กันไปแล้ว ถึงเวลากลับแล้วค่ะ วันหน้าเจอกันใหม่ นะคะ บาย...

พิพิธภัณฑสถานสิ่งศิลป์

ชีวลสิทธิ์ บุญยเกียรติ บรรณาธิการ /

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร / 2553 / 200 บาท

รวมบทความขนาดสั้นหลากหลายประเด็นของนักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่ได้จากการทัศนศึกษา ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑสถาน หอจดหมายเหตุ และศูนย์อนุรักษ์มรดกของสิ่งศิลป์ นอกจากการสะท้อนวิธีการทำงานด้านวัฒนธรรมในแบบฉบับคน สิ่งศิลป์ที่น่าทึ่งแล้ว ยังเปิดมุมมองหลากหลายมิติของสังคมสิ่งศิลป์ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

ศิริราชขอวดของดี

ทีมพิพิธภัณฑสถานการแพทย์ศิริราช / 2552 /

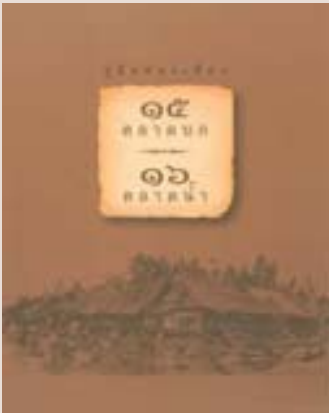
299 บาท

พาผู้อ่านท่องไปในโรงพยาบาลหลวงแห่งแรกของประเทศไทย รับรู้เรื่องราวของศิริราชแบบที่ไม่เคยปรากฏที่ไหนมาก่อน ชม 120 ของดีของศิริราช โดยสอดแทรกความรู้ และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวศิริราชตลอดเล่ม เล่าเรื่องผ่านตัวการ์ตูนที่ชื่อ พีตัน สัมจุก และนกเค้ากระะ ทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาได้อย่างไม่เบื่อ สัมกับคำโฆษณา “ไม่ตีจริง ไม่ขอวด ให้เสียเวลา” รายได้จากการจำหน่ายสมทบทุนศิริราชมูลนิธิ

เที่ยวพิพิธภัณฑ์ต่างแดน จีน

สองยิปซี/ สำนักพิมพ์วงกลม / 2551 / 200 บาท
 สองนักศึกษาศิลปะ ที่ท่องเที่ยวไปทั่วเมืองจีน เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมตามท้องถนน บ้านเรือน และในพิพิธภัณฑ์ของเมืองต่างๆ มากกว่า 10 แห่ง เป็นหนังสือที่อ่านง่าย บอกเล่าประวัติความเป็นมา การเดินทาง ข้อมูลสำหรับการเข้าชม พร้อมสอดแทรกมุมมองทางด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ศิลปะ

คู่มือท่องเที่ยว 15 ตลาดบก 16 ตลาดน้ำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย / 2552 / 50 บาท
 ตลาดโบราณหลายสิบแห่ง ที่ได้รับการรื้อฟื้นจนกลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน หนังสือนี้รวบรวมตลาดโบราณที่น่าสนใจกว่า 30 แห่ง เป็นคู่มือสำหรับเดินทางไปสัมผัสวิถีชีวิตของชาวตลาด ชิมอาหารพื้นถิ่น ซื้อของพื้นบ้าน และรำลึกถึงรากเหง้าวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม

คมคิดสะกิดใจ

“ จำเป็นไหมต้องมีพิธีภัณฑ์สำหรับเขา เพื่อบอกความเป็นตัวตนของเขาหรือ ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาผมพยายามที่จะกระตุ้นให้เขาเห็นความสำคัญของการมีประวัติศาสตร์ การมีรากเหง้า เพื่อที่วันหนึ่ง เขาจะได้ลุกขึ้นยืนอย่างองอาจ ในการแนะนำการมีตัวตนกับผู้อื่น ตอนนี้เขาก็เกิดความรู้สึกเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์เสมือนเป็นอารมณ์ของพวกเขา แต่ก็ยังหาคำตอบไม่ได้ว่า มันจำเป็นหรือไม่สำหรับการมีพิธีภัณฑ์ ”

ธีระนันท์ ชวงพิชิต

28 มกราคม 2553

สารบัญ

- จากใจบรรณาธิการ
- ข่าวพิเศษล่าสุด
- เรื่องเล่าริมถนน
- ประสบการณ์พิเศษล่าสุด
- แนะนำพิเศษล่าสุด
- จุดถนัดในพิพิธภัณฑ์
- ภาพเก่าเราไม่ลืม
- ไฟฟ้าเดียวกัน
- 108-1009
- พิพิธภัณฑ์ในต่างแดน
- DIY by คุณมา
- เทศกาลมาแล้ว
- เรื่องเล่าท้ายเล่ม
- แนะนำหนังสือ
- คมคิดสะกิดใจ

จุดถนัดพิเศษฉบับพิเศษสุดทำโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ

บริษัท จุดถนัดและพัฒนาทรัพยากรความรู้ภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)

ที่ปรึกษา ดร.ปวีตดา เกลิมเผ่า กอมนันตกุล ผู้อำนวยการ

ผศ.สุวรรณา เกียรติไกลเชษฐ์

บรรณาธิการ นวลพรรณ นฤบรรณ

กองบรรณาธิการ ศรีนิยา คำเมือง พิธีสิทธิ์ บุญยเกียรติ ปณิตา กระจวสี จุฑาภาศ ลิ้มรัตนพันธ์

กัญญา บุญถนอม คอกรัก พยัคศรี เมธีชัย ชอุ่มผล

รูปเล่ม/พิสูจน์อักษร พรรณรพี ปริญญาณะ

ประสานงาน ดงศักดิ์ แก้วบุษ

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

ศูนย์
สิรินธร
องค์การมหาชน

โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

กรุณาส่ง